

Naturcentrum AB
Naturinventeringar

Naturvärden inom Gultjärnsområdet, Sannäs i Tanums kommun.

Utförd av Ingvar Andersson,
september 2007
På uppdrag av Bengt Ekelund,
Mjölkeröds gård 547 91 Tanums-
hede

Bilden t.h. Peter Elfman.

Sammanfattning av resultat

Inventeringen visar att det inom det bergiga området öster om Gultjärn där exploatering för bebyggelse planeras, inte förekommer några skyddsvärda (rödlistade) arter eller höga naturvärden. Bergsområdet uppvisar ringa variation och domineras av lågvuxen tallskog på tunna jordar med enbart i trakten vanligt förekommande arter. Mindre ytor av ren hållmark med renlavar, torktåliga mossor och skorp-lavar finns spridda. Främst inom kantområdena i norr som ”avslutas” med lodrätt stupande berg förekommer hållar enbart bevuxna med lavar, och här finns längst ut mot stupen enstaka synbarligen mycket gamla tallar, ofta lågvuxna, vridna och knotiga. Denna kantzon är betydelsfull för landskapsbilden och exploateringen bör om möjligt ske med ett minimum av påverkan av denna zon. I de små dalsänkorna har skogen delvis avverkats men här och var har enstaka aspar och ekar kvarlämnats. På aspstammar påträffades krusig ulota (*Uloa crispa*) som är en signalart, vars värde dock bedöms vara väsentligt mindre i sydvästra Sverige än i övriga landet. Värdefullt såväl ur estetisk synpunkt som för en ökad variation i fauna och flora är om vissa av dessa träd bevaras inom det planerade exploateringsområdet.

Sjön Gultjärn med sin omgivande våtmark representerar höga naturvärden bl.a. med ett mindre bestånd av havssäv (*Schoenoplectus maritimus*) i den nordvästra delen. Arten är påträffas mycket sällan i sötvattensmiljöer. Kring och i sjön finns också en sedan tidigare dokumenterad förekomst av större vattensalamander (*Triturus cristatus*). Arten iaktogs dock inte under inventeringen. I framförallt dalen som från nordost ansluter till Gultjärns västra sida och området väster och sydväst om sjön förekommer lövträdsdominerade landmiljöer med en del död ved och murkna stubbar samt stenskravel som utgör viktiga landhabitat och bra övervintringsplatser för arten.

Trots att dalen norr om Gultjärn i huvudsak domineras av en tät återväxt av gran finns här naturvärden som framförallt på lägre sikt kan utvecklas. Ask och alm förekommer och kanske beroende på att underlaget innehåller skalgrus fortlever bl.a. blåsippan och skogsbingeln. I övrigt när det gäller mossor och lavar förekommer en del arter som har en tydlig västlig utbredning, men inga av arterna är rödlistade och de är alltså mer eller mindre vanliga i de aktuella miljöerna på Västkusten.

Uppdrag

Naturcentrum AB har på uppdrag av Bengt Ekelund, Mjölkeröds gård, 547 91 Tanumshede, genomfört en naturinventering inom Mjölkeröd 1:1, Tanums kommun. Inventeringen har omfattat förekomster av skyddsvärda naturmiljöer samt skyddsvärda eller intressanta kärlväxter och kryptogamer (svampar, lavar och mossor). Arbetet har dessutom särskilt inriktats på att utvärdera förekomst av större vattensalamander i anslutning till den lilla sjön Gultjärn samt har landmiljöer som kan vara lämpliga för denna arts övervintring eftersökts. Utifrån inventeringen och genomgången av området presenteras en naturvärdeskarta och dessutom lämnas några allmänna synpunkter med anledning av föreslagen exploatering.

Metodik

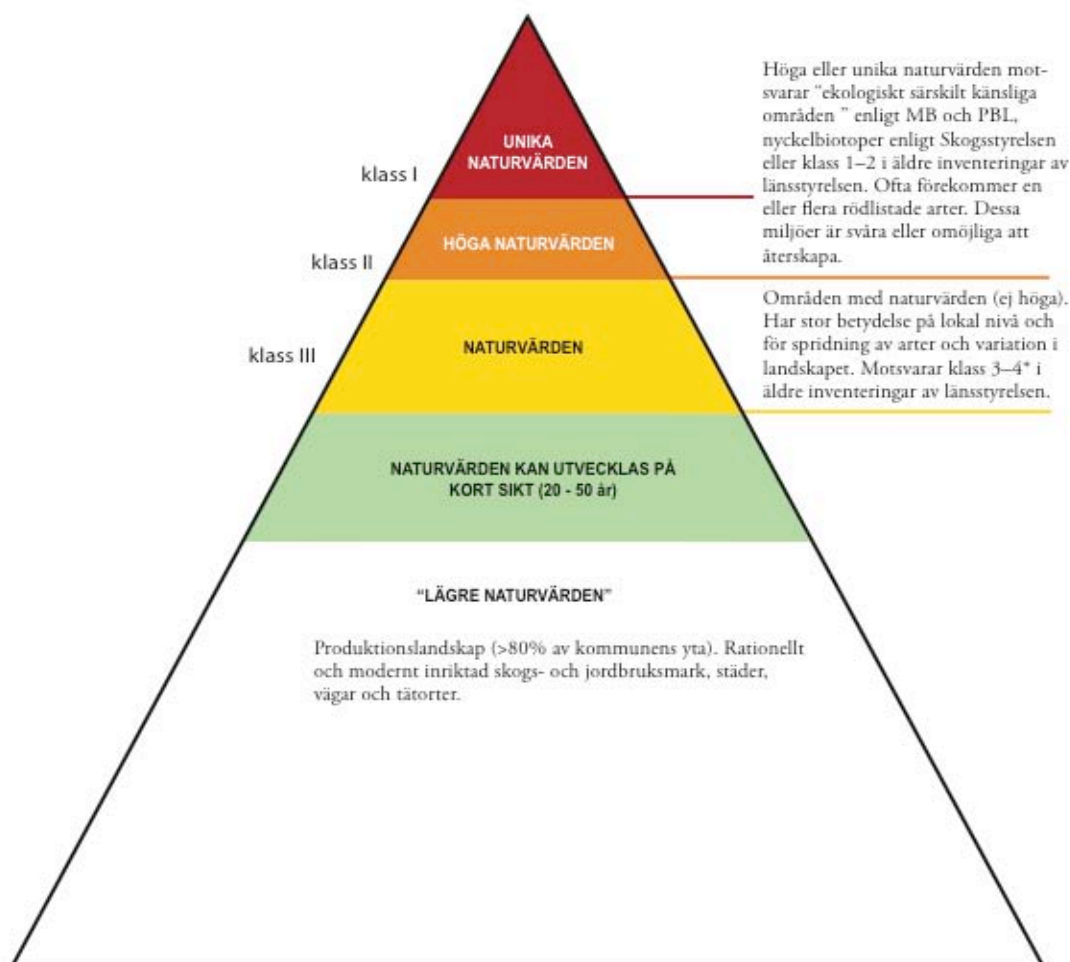
Arbetet har inledningsvis omfattat en genomgång av de uppgifter som finns om inom *rödlistade arter* och *nyckelbiotoper* (Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen/databas). Fältinventeringen har genomförts med särskild fokusering på det område som planlagts för exploatering samt kringliggande randområden som kan vara intressanta. Rödlistade arter anges enligt Gärdenfors (2005).

Kommentarer kring värderingar: De olika inventeringarna har lite varierande värderingssystem. Nyckelbiotopinventeringen saknar graderade värderingar, och man anser här att alla registrerade nyckelbiotoper har åtminstone ”höga naturvärden”. Lövmärkena har heller ingen särskild värdegradering vilket innebär att alla lövmärken kan betraktas ha minst ”naturvärden”.

Figur I

(nedan) visar hur värdering och jämförelser mellan olika objekts- och naturtyper kan göras.

Resultat

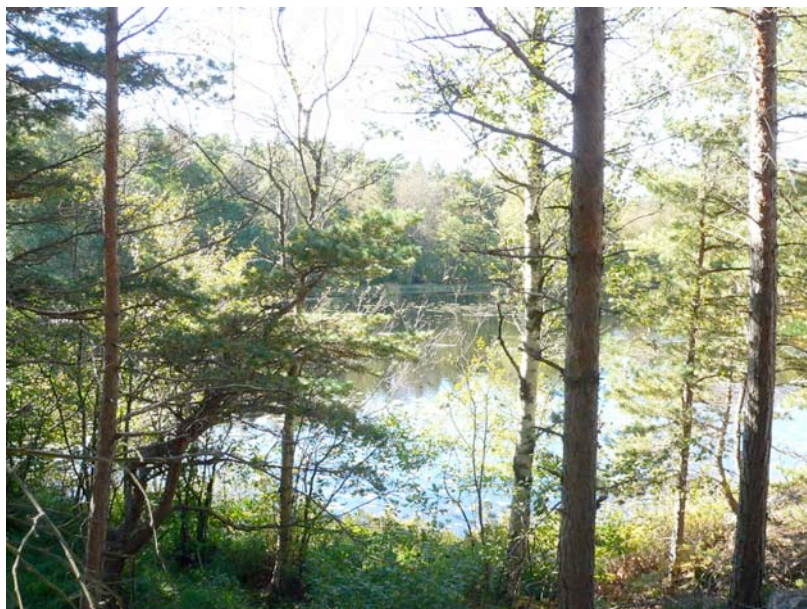
Det område där exploatering för bebyggelse planeras utgörs av ett bergsområde nordost om den lilla sjön Gultjärn. Området är ca 5 ha och inkluderande de närmaste omgivningarna har ytterligare några ha inventerats. In till området leder en väg söder om Gultjärn västerifrån fram till befintlig fritidsbebyggelse. I övrigt kan bergsplatån nås via en dalsänka bakom den gamla Folkets hus-byggnaden, där för övrigt väg till det område som planeringen omfattar kommer att anläggas. Till platån leder ytterligare ett par dalgångar, dels den dal som från Skuteviken leder upp på platån som del i en vandringsled dels en liten trång dal som från norr löper ned till Gultjärn.

Huvuddelen av området uppe på berget uppvisar ringa variation och omfattar mestadels lågvuxen tallskog på tunna jordar dominerade av risvegetation (blåbär, lingon, kråkbär och ljung) med i huvudsak

olika mossor (enbart i trakten vanligt förekommande arter) i bottenskiktet. Spritt på lite öppnare ytor finns kruståtel och någon enstaka tuva av blååtel. Mindre ytor av ren hållmark med renlavar, torktåliga mossor och skorplavar finns spridda, framförallt karakteriseras kantområdena i nordväst och öster av sådana ytor. Inom denna del av bergsplatån finns också hållar enbart bevuxna med lavar som ”avslutas” med lodrätt stupande berg ned till vägens nivå. I övrigt förekommer mellan bergsytorna grundare sänkor varav några avverkats och där finns viss buskvegetation. På sådana mindre hyggesytor förekommer kruståtel delvis rikligt, samt här och var skogssallat. Enstaka aspar fanns kvarlämnade i kanterna på dessa avverkade dalsänkor. Inom en mindre platåyta längst i väster (ovan befintligt hus) med lite fuktigare asp-tallskog förekommer liljekonvalj, och mossan stor kvastmossa och på aspar, bl.a. mossarterna krusig ulota, bandmossa och samboradula.

Det låglänta området öster om Gultjärn har också avverkats och i den norra kanten står några större ekar och aspar kvar. Ett uppväxande buskskikt av björk och klibbal dominerar denna yta. På öppnare ytor dominerar här ett frodigt örtskikt med bl.a. älggräs, hallon och kärrtistel, särskilt ut mot den lilla vägen söder om Gultjärn. Även andra förekommande arter indikerar en rikare näringstillgång inom denna yta och längs vägen påträffades bl.a. enstaka exemplar av småborre.

Vy ut mot Gultjärn från den västligaste delen av exploateringsområdet

Gultjärn utgör ett viktigt inslag i landskapsbilden och närmast runt sjön finns en tät bård av löv, mest al och björk men även brakved och viden förekommer liksom enstaka äldre träd av gran och tall. Stränderna runt den lilla sjön är sankta och består delvis av gungfly. Floran domineras här av blååtel och ut mot vattnet oftast av trådstart. I sjön förekommer gul näckros, bäcknate och någon art av vattenbläddra. Mindre ruggar av säv liksom enstaka spridd bladvass och på västra sidan ett bestånd av havssäv utgör den dominerande övervattensvegetationen. På dybankar en bit ut från stranden växer svalting, och på flera ställen täta bestånd av något som sannolikt är veketåg. Vattenområdet innanför dybanken var tämligen grunt (jfr. bilden nedan).

Vy över Gultjärn från söder mot det område som ska bebyggas (bakom tallarna i fonden)

Gultjärn är en sedan tidigare känd lokal för större vattensalamander. Omgivningarna runt sjön, särskilt i väster och sydväst hyser en del död ved i form av enstaka trädstammar och murkna stubbar från tidigare avverkad skog samt klenare stammar och grenar från nuvarande lövinslag. Här och var finns mindre stenskravel. Detta är inslag i området som är av betydelse för att skapa ett bra landhabitat för salamandrar. Delar av skogen står på ett ganska fuktigt underlag och delvis förekommer bar mullrik jord. Hur den täta planterade granskogen i dalens norra del påverkar habitatet lämplighet är oklart. I de skuggade delarna av dalgången råder dock en hög och förmodligen ganska jämn fuktighet jämfört med omgivande torrare tallskog på berget. Detta visar sig i en varierad mossflora som bl.a. innehåller flera stjärnmossearter och vågig praktmossa.

Längs Gultjärns nordvästra sida löper en markerad dal norrut mot golfbanan. På dalens nordvästra sida förekommer här och var i bergsbrantens nedre delvis omfattande stenskravel. Dalgången är i övrigt bevuxen med planterad granskog av ca 30 års ålder uppblandad med klibbal och enstaka askar. I bergsbranten finns enstaka gamla bergekar, delvis krokiga och mycket vitt förgrenade. På en av dessa ekar hittades fjällig filtlav växande rikligt (se nedan).

Vid foten av bergsbranten förekommer skogsbingel inom en mindre yta, och kaprifol växte rikligt i branten på många ställen. Att döma av skalfynd finns skalgrus i jorden åtminstone i den övre delen av dalen där också enstaka blåsippor påträffades i den täta granskogen. I den grandominerade skogen förekom rätt rikligt med död ved i form av äldre stubbar och tunnare stammar och grenar av framförallt klibbal. Längst ut mot golfbanan finns enstaka almar i varierande men mestadels låg ålder.

I slutningen bakom den gamla Folkets husbyggnaden finns ett par stora sälgar kvarlämnade efter avverkning och utbrett på marken växer den ståtliga kranshakmossan rikligt.

Intressanta arter som påträffades inom det inventerade området är sammanställda i Bilaga I.

Bedömning av naturvärden

Inom det område uppe på berget som planeras bli bebyggt påträffades inga intressanta arter av kärlväxter eller kryptogamer (lavar och mossor). Förekommande arter är triviala och vanliga i den miljö som dominerar. På eller i anslutning till klippbranterna i nordväst var artvariationen av både lavar och mossor större, men likafullt endast vanliga arter. Bergsplatån som helhet hyser alltså inga speciella naturvärden, men det nordvästra området med knotiga gamla tallar och klippor utgör en viktig del i områdets landskapsbild.

Förekomsten av havssäv och den tidigare rödlistade större vattensalamander i Gultjärn innebär att den lilla sjön bedöms ha ett högt naturvärde (se kartan Bilaga II). Sjön uppe på platån utgör dessutom ett viktigt inslag i landskapet och bidrar med omgivande våtmarker till att väsentligt öka variationen i naturen.

Dalgången nordväst om Gultjärn bedöms, trots att den domineras av en granplantering av ca 30 års ålder, vara av vikt för variationen av flora och fauna inom området och har alltså naturvärden av lokal betydelse. Värdet kan ytterligare öka genom en anpassad skötsel där framförallt ädellövträden gynnas och att en viss utglesning (bortgallring i huvudsak av gran) sker, varvid en del stockar och stubbar ska lämnas för att öka kvaliteten i området som habitat för den större vattensalamandern

Ett mindre parti av bergsbranten (i huvudsak av raskaraktär) med riklig förekomst av kaprifol, skogsbingel ett flertal mossor samt äldre bergekar bl.a. en med riklig förekomst av fjällig filtlav bedöms ha höga naturvärden.

Vid inventeringen påträffades naturvärden alltså i huvudsak endast utanför det område som avses exploateras. I den mån dessa områden berörs perifert av exploateringen så bör stor försiktighet iaktas, särskilt under byggtiden.

Litteratur och källor

Gärdenfors, U. (red) 2005: *Rödlistade arter i Sverige 2005*. ArtDatabanken, Uppsala.

Länsstyrelsen & Skogsstyrelsen: *Nyckelbiotopinventeringen NBI, Våtmarksinventeringen VMI, Ängs- och betesmarksinventeringen ÄoB*.

BILAGA I

Intressanta arter påträffade i Gultjärnsområdet, Sannäs, Tanums kommun

Art	Latinskt namn	Förekomst	Hotkategori
skogsbingel	<i>Mercurialis perrenis</i>	ett större bestånd i dalen från norr	
blåsippa	<i>Hepatica nobilis</i>	Spridda förekomster i dalen från norr	
havssäv	<i>Schoenoplectus maritimus</i>	Rugge i Gultjärn	
småborre	<i>Agrimonia eupatoria</i>	Enstaka längs vägen söder Gultjärn	
stor kvastmossa	<i>Dicranum majus</i>	På marken i östra delen (platån)	
krusig ulota	<i>Ulota crispa</i>	På asp i den östra delen av berget (platån)t	
bandmossa	<i>Metzgeria furcata</i>	På aspar	
samboradula	<i>Radula complanata</i>	På aspar	
kranshakmossa	<i>Rhytidiadelphus triquetrus</i>	På marken bak Folkets hus, rikligt	
hjälmfrullania	<i>Frullania dilatata</i>	På aspar	
långfliksmossa	<i>Nowellia curvifolia</i>	På ved i dalen i norr	
rävsvansmossa	<i>Thamnobryum alopecurum</i>	På marken i dalen i norr	
korkmussling	<i>Daedalea quercina</i>	På stubbe i dalen från norr	
cinnoberticka	<i>Pycnoporus cinnabarinus</i>	På död bergeksgren i bergsbranten	
slingerticka	<i>Cerrena unicolor</i>	På död tunn alstam i dalen i norr	
fjällig filtlav	<i>Peltigera praetextata</i>	På bergek i branten i dalen i norr	
islandslav	<i>Cetraria islandica</i>	På bergknallar i nordvästra delen	
SOTLAV?	<i>Melanelia fuliginosa</i>	På grenar av bergek i dalen i norr	
finlav	<i>Physcia tenella</i>	På grenar av bergek	

BILAGA II

KARTA

Bedömning av naturvärden för Gultjärnsområdet, Mjölkeröd 1:1 i Sannäs. Det med vit linje inramade området utgör den del som planlagts för byggnation av enfamiljshus. För betydelsen av färgerna se den förklaring som ges i värdepyramiden i figur 1.